

բասա բ. ԲաՏը Հայի բերանից, եւս ՄաՏմեդ բ. Բիշը կարնեցի¹ (այս քաղաքի) ծերերի տսելով, եւս Բարմակ բ. Աբդալլահ Գուինցի², ՄաՏմեդ բ. Մուխայս Խլաթցի³ եւ այլք այնպիսի մարդկան բերանից, որոնք ծանօթ են եղել Հայաստանի դուրսեան հետ. նոցա պատմածք ես միմեանց կցեցի եւ մի առ մի կրկնեցի. ահա թէ ինչ կը պատմեն նոքր: Աշմուշատ⁴, Կարին, Խլաթ, Արճէշ⁵ եւ

դաւոր Սարգան, որ Անեան Ռուսա Ա.ին հալածելով 716ին մտաւ Մաննացոց երկիրը եւ նորան կից Zikirta իշխանութեան Parda մայրաքաղաքն այրեց: Այսպիսով Ասորեստանի յաղթական զէնքը կը հասնէր ոչ միայն մինչեւ Ուրմիշ ծովը: Ինչպէս գ'ենթադրեն շատերը, նորա արեւելեան կողմը պարելով Մաննացոց երկիրը, այլ եւ մինչեւ Ուաի եւ Սինիք:

1 قالقلا (Քալլեքալա) Կարին քաղաքի այլալաճ անունն է (= Բալին + ալա), որի ածական ձեւն է قالقلى. Istaxri կը բացատրէ՝ «Քալլեքալայ նմանապէս Իրզնէ-էլ Ռոււմ կը կոչուի. Հայաստանի սահմանադրի բերդ է փոքր Ասիոյ դէմ, ուր Ասորպատականից պահապան զօրք կը բնակի», շմմա. Καρονηνίτις (Strab.), Karanitis (Plin.).

2 Բնագրում եւ այլուր արաբացոց մտա՝ ديبيل (Դարբիլ), որ հաւանօրէն անունիս աւելի հին՝ պարսկական ձեւն է. հանդէս է գալիս այլ աշխարհագրական անուններում եւս, որին. اَرْدَيْيل Ասորպատականում, سَغْدَيْيل եւ այլն: Յունարէն ձեւն է՝ Δούβιος, Τιβίον. (Procop., Const. Porphy.), [اصح] (Assemani, III, 2).

3 خلط (Խլաթ). طلال (Bar Hebr. Chron. Syr. 208, 258, 353. اخلاط (Abu'lfeđa). Χολούατα (Ptol.).

4 شمساط (Շիմշատ) որ է Ἀρσαμόσατα (Ptol. 5, 13, 19), Arsamosata (Plin. VI, 9, 26; Tac. Ann. XV, 10) = Արշամուշատ (տ. ի Հանձիթ ի Գ. Հայս), այժմ Սիվան Մառէն: Տարբերելու է Սամուսատ քաղաքից, որ կը յիշուի արաբացիներից سمسات ձեւով (Աբու Ղիթթա), եւս شمساط Beladşori, շմմա. صمد (Bar Hebraeus).

5 اَرَجِيش (= ԵՁ) Bar. Hebr.) հարկաւ Տուրու-